INTEGRACJA I REINTEGRACJA KLASY PO PANDEMII

Fragmenty prezentacji z dnia 25.09.2021

Bliżej Dziecka

Stowarzyszenie „Bliżej Dziecka”

Od 1998 roku naszym głównym celem jest przeciwdziałanie zjawisku agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży.

Nasze główne działania to:

- Zajęcia profilaktyczne dla klas i wykłady dla rodziców.
- Szkolenia i superwizje dla nauczycieli.
- „TRENING PEWNOSCI SIEBIE” - program wsparcia dla dzieci doświadczających przemocy rówieśniczej.

DLACZEGO WARTO ZAJMOWAĆ SIĘ BUDOWANIEM RELACJI WŚRÓD UCZNIÓW I INTEGRACJĄ KLASY - PO POWROCIE Z PANDEMII I NIE TYLKO ?

Badania – wiosna 2020

Ile % uczniów uważa, że ich relacje rówieśnicze w klasie przed pandemią były lepsze?

10%

30%

50%

70%

90%

Relacje rówieśnicze w klasie

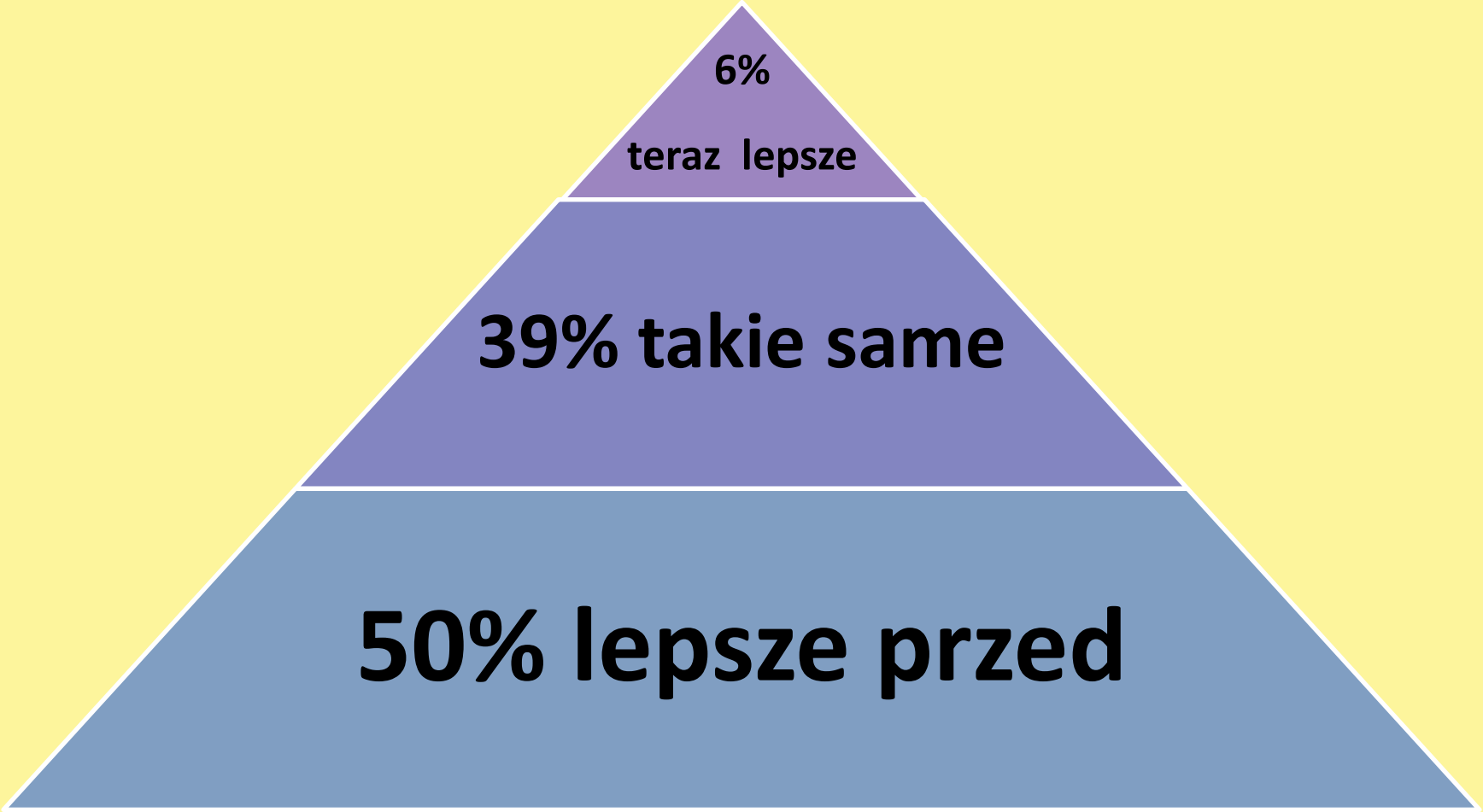

Relacje z wychowawcą

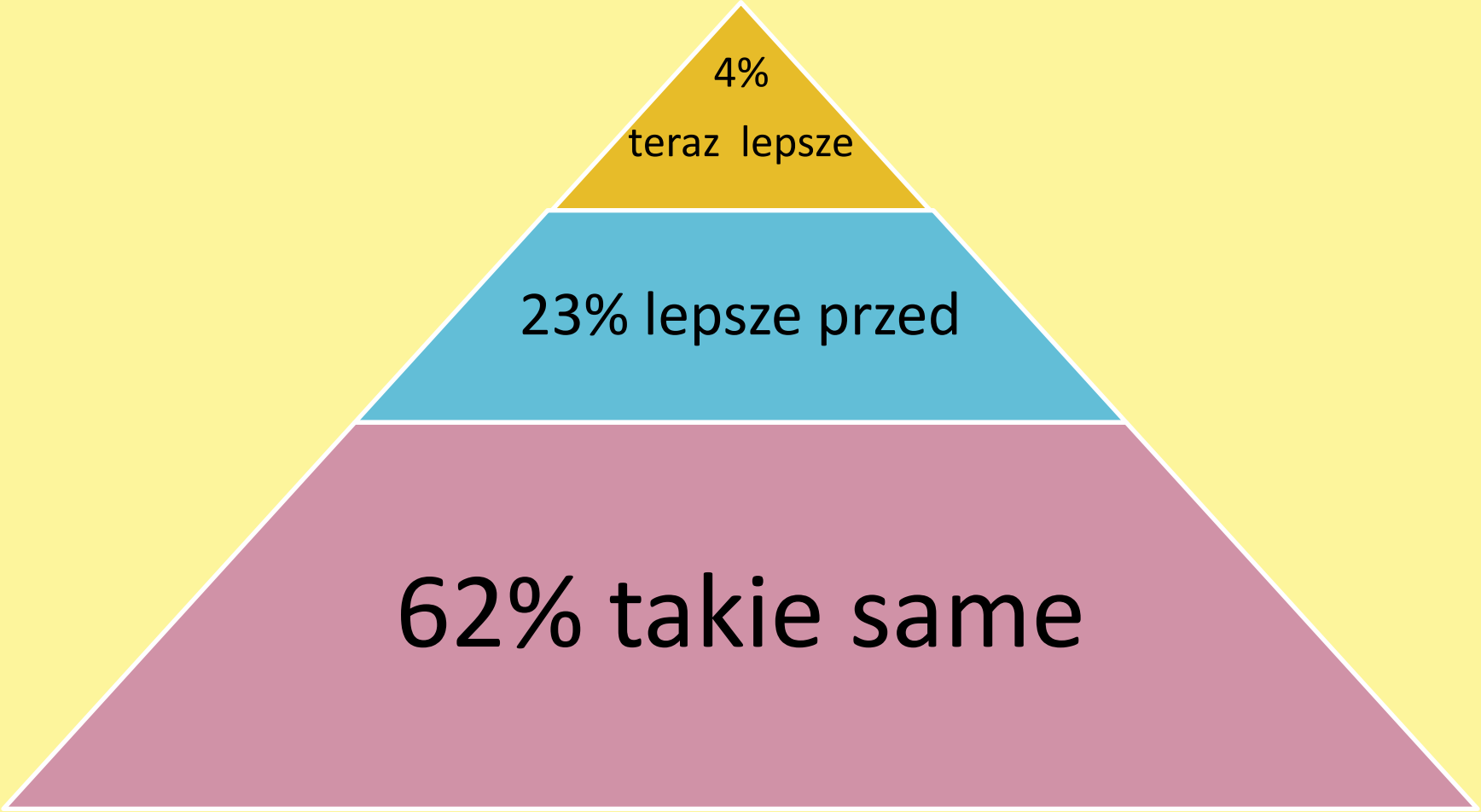

Badania – wiosna 2020

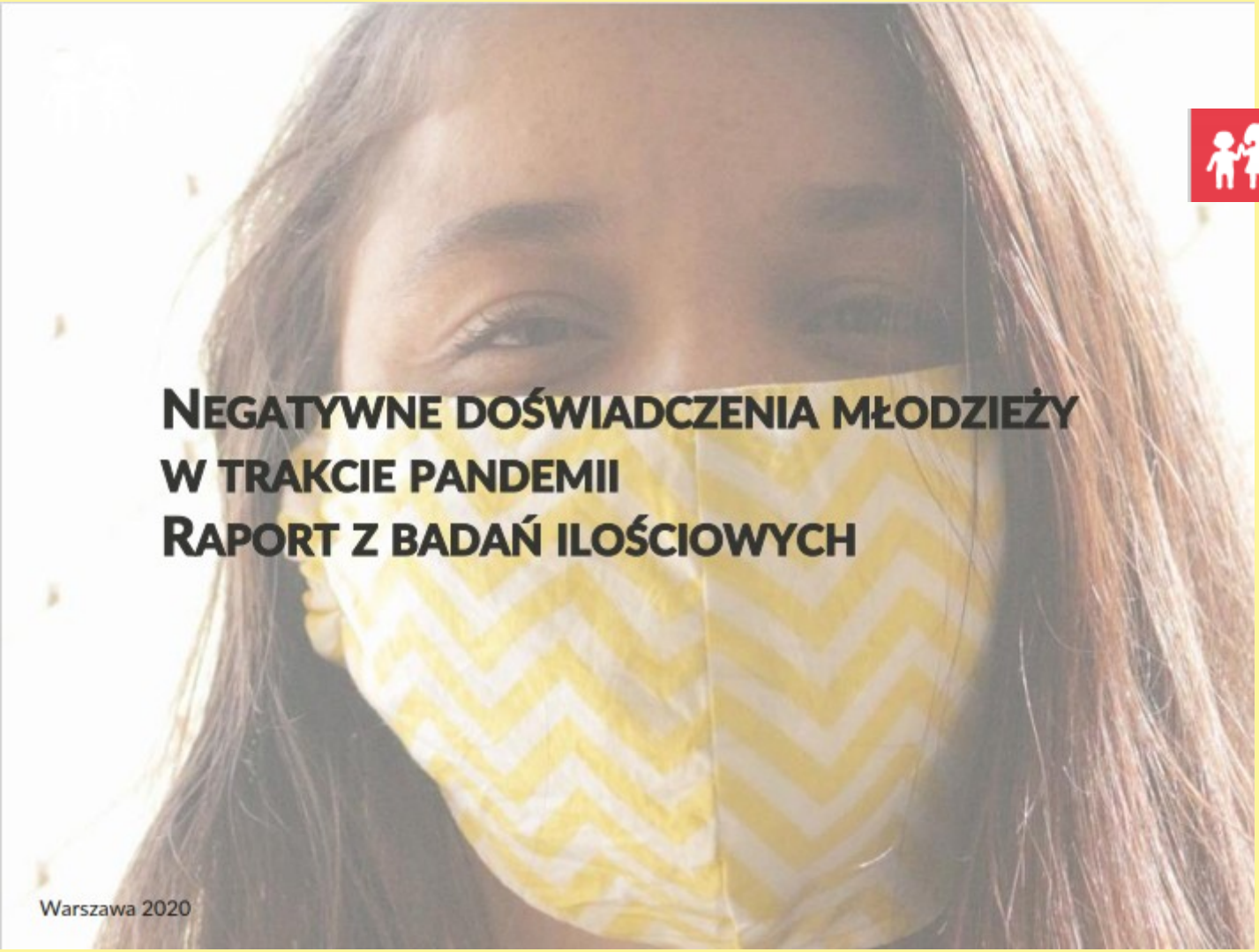

Wykres 15. Negatywne strony pierwszego okresu pandemii, N=500
Co było szczególnie trudne dla Ciebie w tym okresie?

Raport Fundacji Szkoła z klasą

Badania – wiosna 2021

Z czego uczniowie najbardziej się cieszą?

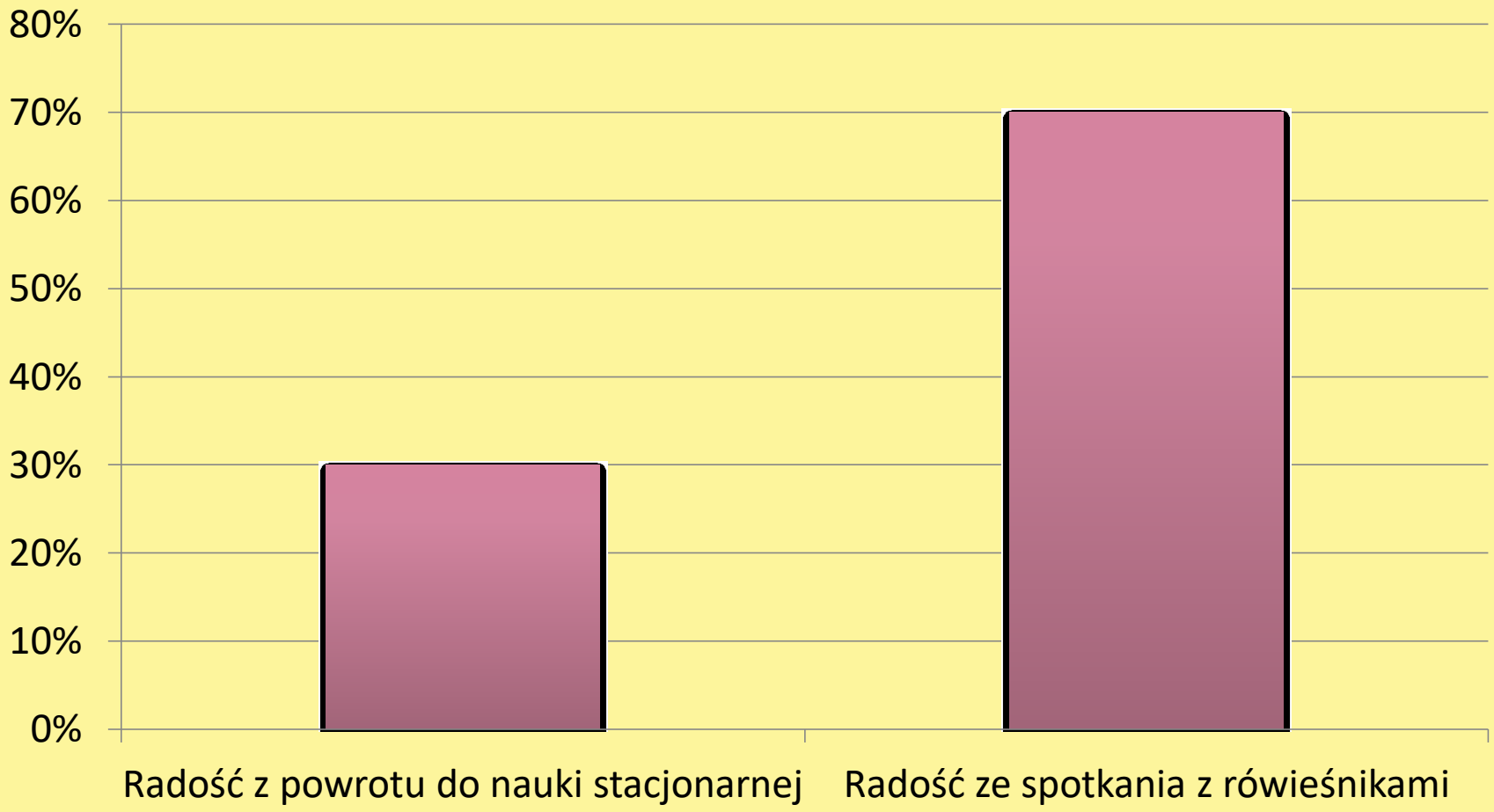

Wskaż trzy główne uczucia/emocje uczniów w związku z powrotem do nauki stacjonarnej?

- ulga
- radość
- ciekawość
- chęć do działania
- smutek
- stres
- niepewność
- lęk/strach
- zniechęcenie
- inne

Badani nauczyciele najczęściej widzą u swoich uczniów **radość**.

55 % z nich obserwuje ją u wszystkich

lub u wielu uczniów.

Z jakimi emocjami nauczyciele wracają do szkoły ?

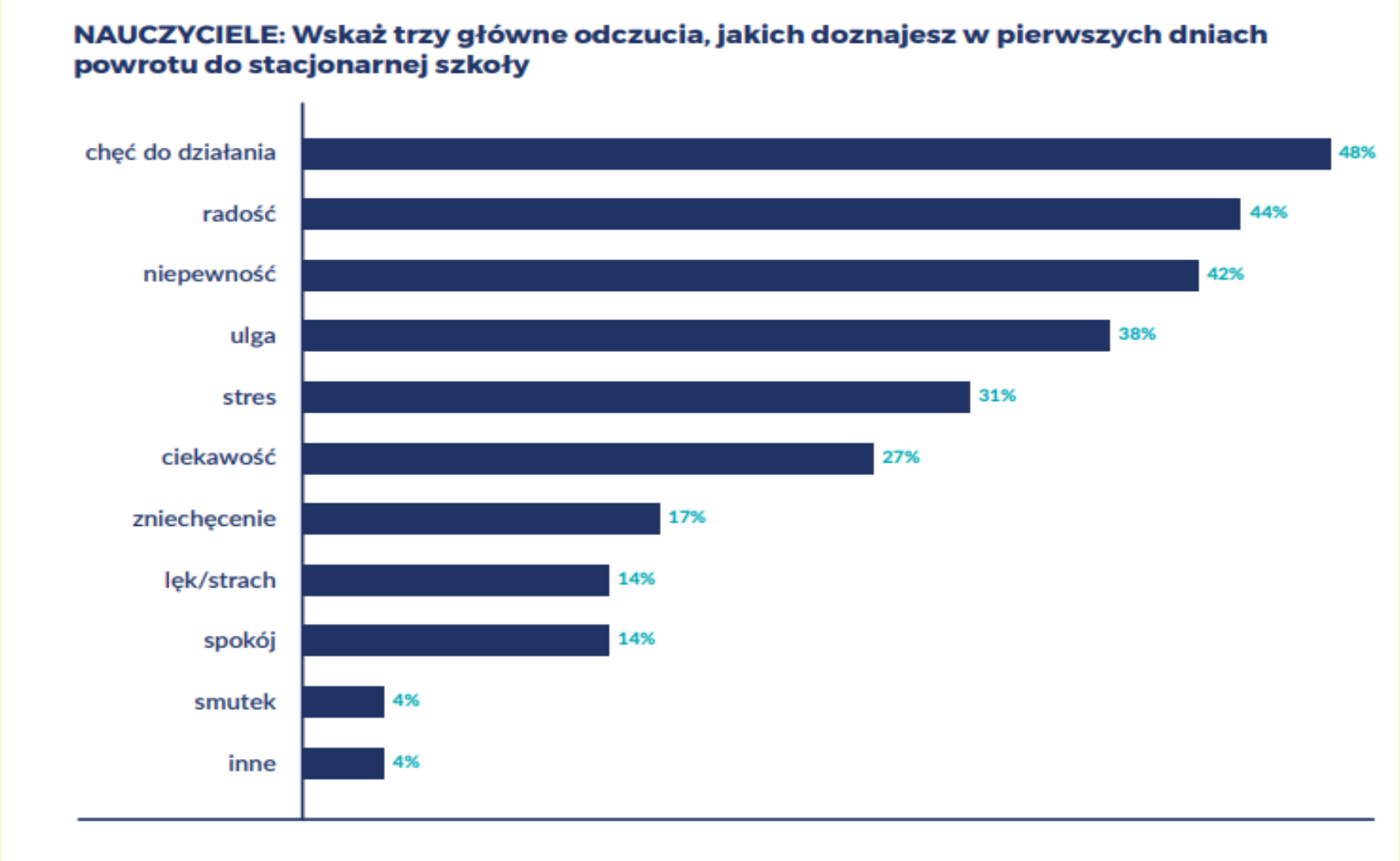

Z jakimi emocjami uczniowie wracają do szkoły ?

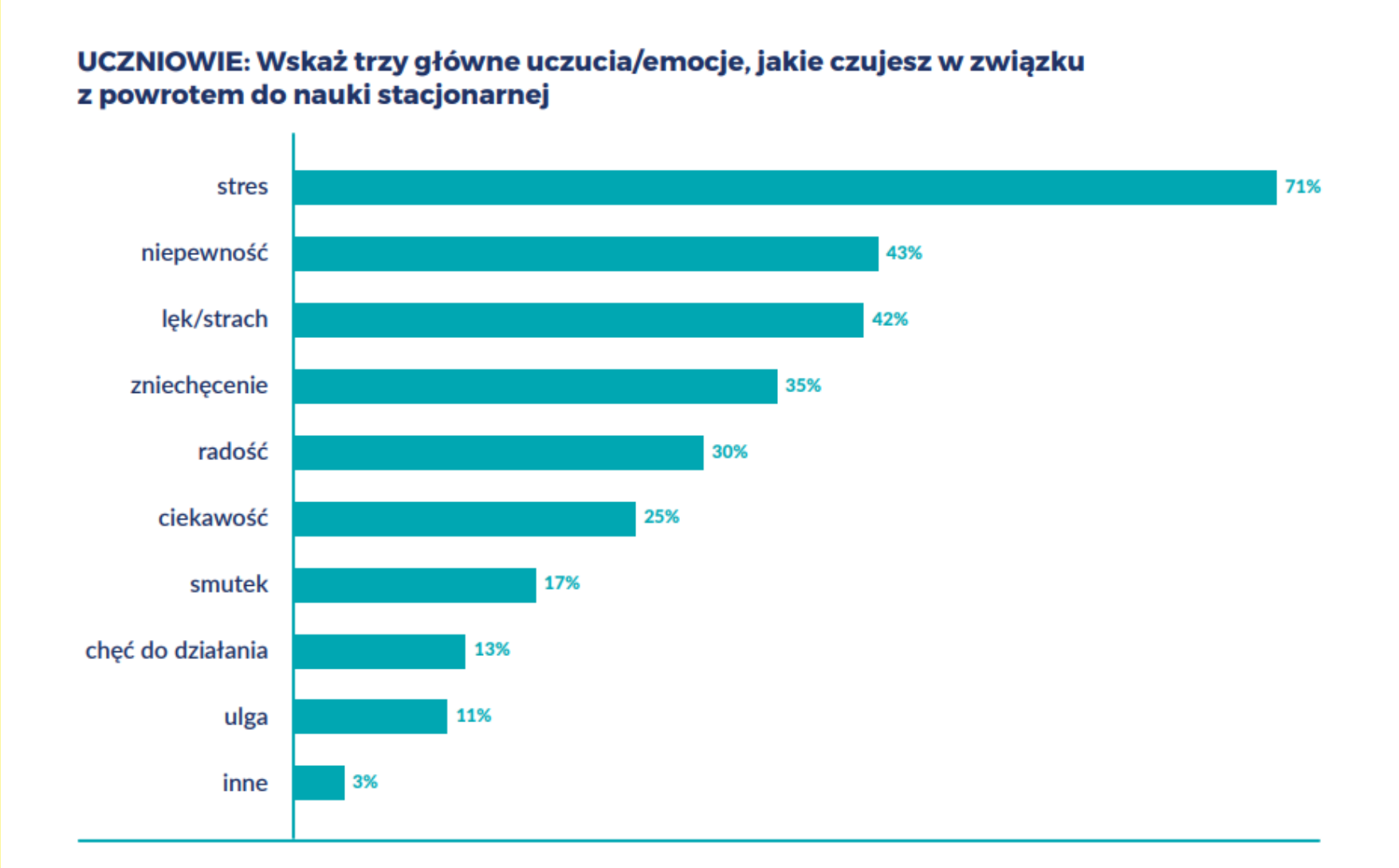

60% uczniów szkół średnich wybrało tylko negatywne emocje.

Zadowolenie z życia

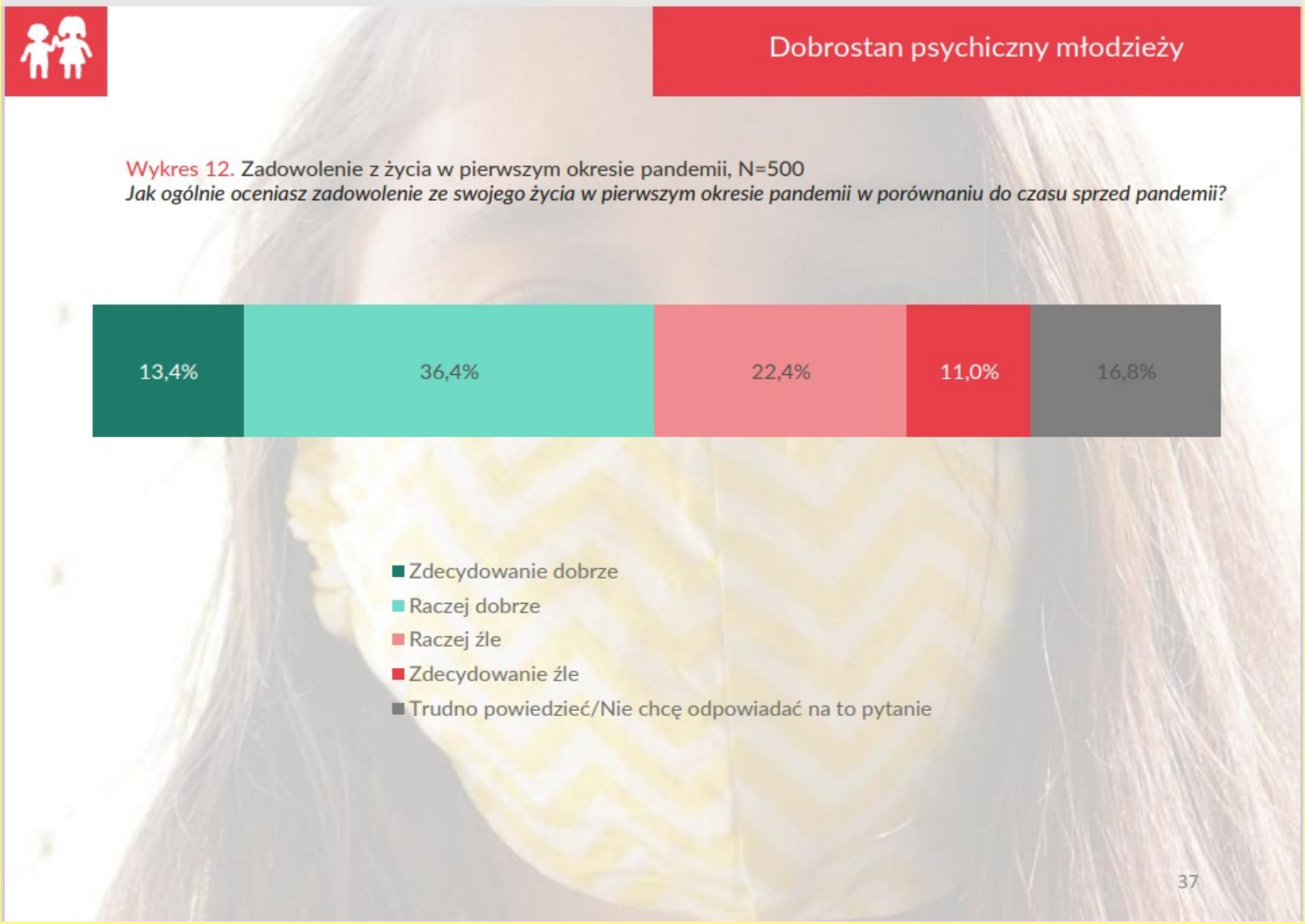

Samopoczucie

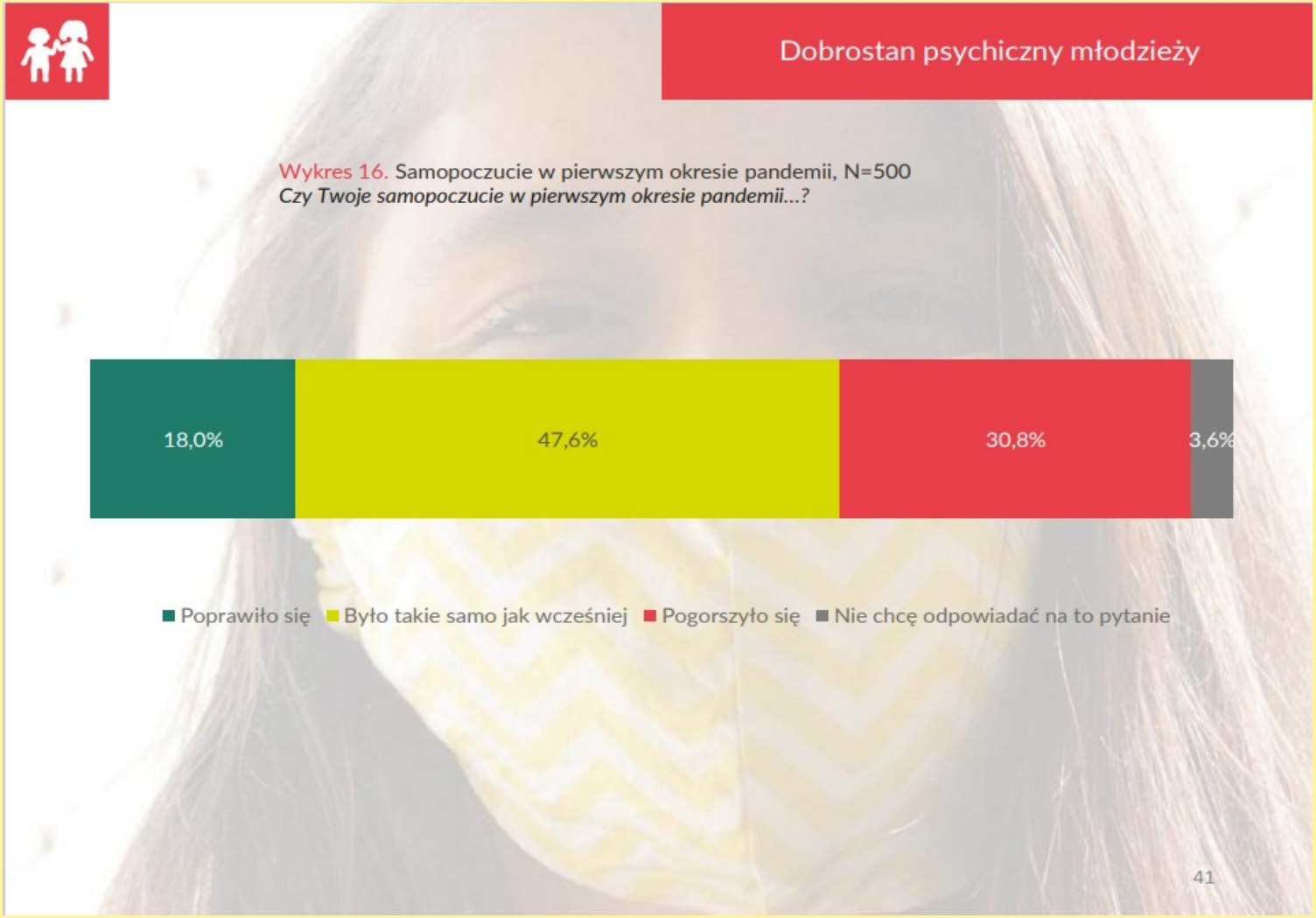

Negatywne skutki pandemii/izolacji/ nauczania zdalnego:

- duża grupa dzieci jest w gorszym stanie psychicznym i emocjonalnym niż przed pandemią;
- długotrwały brak możliwości uzyskania wsparcia od rówieśników;
- długotrwały brak realizacji najważniejszej potrzeby – kontaktów społecznych z rówieśnikami;
- spłycenie, ograniczenie lub zerwanie więzi pomiędzy uczniami w klasie;
- przerwanie procesów grupowych, regresja;
- pojawienie się, utrwalenie przemocy jako przejaw frustracji.

Nie tylko „akcja-relacja”
ale
stała integracja
i
stały proces budowania zespołu klasowego.

Zgrana, dobrze funkcjonująca klasa:

- umożliwia rozwój indywidualny każdemu dziecku w bezpiecznej atmosferze;
- uczy współpracy, tolerancji, akceptacji, dobrego funkcjonowania w grupie (matryca pozytywnego funkcjonowania społecznego w dalszym życiu);
- sprzyja nauce i osiąganiu lepszych rezultatów edukacyjnych.

Rola wychowawcy

- LIDER
- MODERATOR
- MODEL
- świadoma rola
- poczucie odpowiedzialności za budowanie zespołu klasowego
- świadomość procesów, wiedza psychologiczna

Blog – Centrum Edukacji Obywatelskiej

Rola wychowawcy – autodiagnoza

7 wymiarów autodiagnozy (CEO, E.Gorczyca):

- Budowanie zespołu klasowego.
- Wartości uczniów i wartości grupy.
- Komunikacja w grupie.
- Konflikt jako zasób i potencjał.
- Dyskryminacja i wykluczenie z grupy.
- Budowanie empatii.
- Współpraca.

Rola wychowawcy – autodiagnoza

- Budowanie zespołu klasowego (CEO, E.Gorczyca).

Jak często prezentujesz te postawy i zachowania?	1	2	3	4	5
Stwarzam przestrzeń do rozmowy o tym, co ważne dla moich uczniów i uczennic. Dbam o to, by każdy mógł zabrać głos i poczuł się usłyszany.					
Stwarzam przestrzeń do podejmowania decyzji przez uczniów i uczennice, w kwestiach, które są dla klasy wspólne. Wspieram współdecydowanie.					
Oddaję odpowiedzialność za organizację klasowych kwestii moim uczniom i uczennicom. Wierzę, że odpowiedzialność za wspólne sprawy buduje zespół klasowy.					
Doceniam wspólne sukcesy klasy. Dbam o świętowanie.					
Inicjuję takie aktywności i momenty, które pozwolą moim uczniom i uczennicom poznać się nie tylko ze „szkolnej" perspektywy.					

Diagnoza relacji w klasie

1. Uważna obserwacja wychowawcy.

a. Ogólna atmosfera w klasie, nastrój, klimat.

b. Zachowanie uczniów (kto jest aktywny, kto nie inicjuje kontaktu, kto z kim rozmawia, kto stoi na uboczu, jaka jest mowa ciała poszczególnych uczniów itp.).

c. Jakie role przyjmują poszczególni uczniowie w klasie np.:

• Lider aktywny • Lider emocjonalny • Lider-nawigator • Sumienie grupy • Kamikadze • Błazen • Szara eminencja	• Dobry uczeń • Kozioł ofiarny • Maskotka • Buntownik • Outsider • Ekspert

d. Analiza własnych odczuć i reakcji (jak się wychowawca czuje w tej grupie, co jest ciekawe, którzy uczniowie przyciągają uwagę, co niepokoi, co jest przyjemne itp.).

Diagnoza relacji w klasie

2. **„Neutralny obserwator” (psycholog, pedagog).**
3. **Obserwacje innych nauczycieli.**
4. **Ankieta na temat klimatu klasy np. „Jak się czuję w mojej klasie”.**

Pytania mogą dotyczyć nst. kategorii:

- Samopoczucie i ogólna ocena atmosfery w klasie.
- Relacje między uczniami.
- Relacje uczniowie-nauczyciele.
- Możliwość efektywnej pracy na lekcjach i obciążenie pracą szkolną.
- Wyjazdy, imprezy, zajęcia dodatkowe.

5. **Indywidualne rozmowy z uczniami/wywiad.**
6. **Mądra socjometria.**

Diagnoza relacji w klasie

6. Zajęcia dla uczniów dotyczące diagnozy sytuacji w klasie – przemyślane, zaplanowane np.

- Wprowadzenie, przedstawienie celu zajęć.
- Anonimowe karteczki „Na ile dobrze czuję się w naszej klasie” (trzeba wpisać numer od 0 do 10, gdzie 0 oznacza bardzo źle, a 10 świetnie) – wychowawca rozdaje i zbiera uzupełnione do woreczka / alternatywnie : www.menti.com
- Dyskusja z klasą, jak uczniowie myślą, jakich numerków będzie najwięcej, co przewidują.
- Wychowawca rysuje na tablicy skalę i przyczepia do niej karteczki na magnesy / alternatywnie wyświetla wyniki z menti.
- Dyskusja z klasą nt. wyników.

Diagnoza relacji w klasie

6. Cd

- Wychowawca dzieli klasę na „bezpieczne” grupy (w których uczniowie będą dobrze się czuli) i rozdaje duże papiery do fleepcharta. Uczniowie mają przedzielić kartkę na dwie części linią – po jednej stronie wypisać wszystko co jest fajnego w naszej klasie (sytuacje, zachowania, momenty), a po drugiej wszystko co denerwuje, irytuje, nie podoba się. Nie można wypisywać nazwisk i sugerować osób, należy skupić się na zachowaniach (np. irytuje nas wyśmiewanie się z indywidualnych pasji np. jeżdżenia konno itp..).

- Każda grupa czyta najpierw pozytywne elementy, dyskusja, analiza co się powtarza.

- Każda grupa czyta negatywne, niemiłe rzeczy mające miejsce w klasie, dyskusja, wnioski, spostrzeżenia.

- Wspólny wybór całej klasy, którymi tematami najpierw warto się zająć.

- Wychowawca przygotowuje warsztaty na kolejne tematy.

Fazy rozwoju grupy

wg. Tuckman'a i Jensen'a

I FORMOWANIE

II SZTURMOWANIE

III NORMOWANIE

IV WSPÓŁDZIAŁANIE

V ROZPAD

FORMOWANIE

ETAP ORIENTACJI I ZALEŻNOŚCI

- Celem każdego jest przynależność do grupy.
- Duże wzajemne zainteresowanie, zaciekawienie w kontaktach między osobami z klasy, chęć wzajemnego poznania, zbudowania relacji.
- Dominujące uczucia: lęk, niepokój, obawy, napięcie, wahanie, ciekawość, niechęć do wyrażania własnych opinii itp.
- Zaspokajanie silnej potrzeby bezpieczeństwa: poprawność kontaktów, tworzenie podgrup.
- Brak zainteresowania aktywnością zadaniową/nauką.
- Wstępna zależność wobec wychowawcy, akceptacja jego roli, nieśmiałe testowanie granic, oczekiwanie, ze wychowawca przyjmie za wszystko odpowiedzialność.

Co może robić wychowawca na etapie Formowania

- Twórz okazję do lepszego wzajemnego poznawania się.
- Proponuj ćwiczenia i zabawy integrujące klasę.
- Inicjuj zawarcie kontraktu z klasą, zwiększającego poczucie bezpieczeństwa we wzajemnych relacjach.

SZTURMOWANIE

ETAP BUNTU, RÓŻNICOWANIA SIĘ, KONFLIKTU

- Celem grupy jest wyodrębnienie się i zróżnicowanie.
- Występują: spory, kłótnie, wyznaczanie własnego terytorium, dominuje złośliwość, uwagi krytyczne, pojawiają się koalicje, podgrupy, sojusze, ujawniają się walki, rywalizacja, okazywanie wrogości.
- Duże prawdopodobieństwo buntu wobec wychowawcy. Określenie przez uczniów swojej pozycji wobec wychowawcy: jedni podkreślają swą indywidualność (odmienność opinii, swobodę decyzji), inni przejawiają opór i/lub bunt, jeszcze inni pozostają podporządkowani, ulegli i lojalni.
- Wypadki kwestionowania zasad kontraktowych.

Co może robić wychowawca na etapie Szturmowania?

- Moderuj dobrą, efektywną komunikację w klasie.
- Ucz jak przekazywać konstruktywnie informację zwrotną.
- Omawiaj źródła oporu.
- Stwarzaj możliwość do wyrażania wątpliwości i zastrzeżeń, pozwalaj wypowiedzieć się każdemu uczniowi.
- Bez urazy przyjmuj przejawy krytyki.
- Umożliwiaj uczniom autoprezentację.
- Mediuj w konfliktach między uczniami i negocjuj w konfliktach z nimi.

MEDIACJE

Dobrowolne i poufne porozumiewanie się stron w konflikcie w obecności bezstronnej i neutralnej osoby – mediatora.

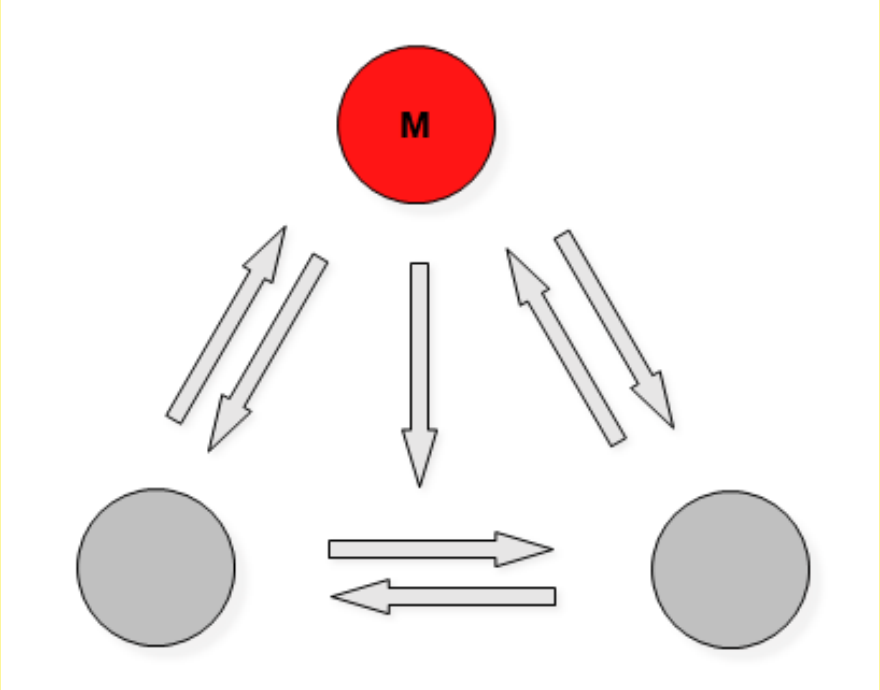

Korzyści mediacji nauczycielskiej

- Edukacja: uczy dzieci zasad komunikacji i samodzielnego rozwiązywania sporów.
- Oszczędność czasu: szybkie, nieformalne postępowanie.
- Skuteczność: strony bardziej akceptują samodzielne rozwiązanie niż narzucone.
- Trwałość: samodzielnie wypracowane - chętniej przestrzegane.

NORMOWANIE

ETAP SPÓJNOŚCI

- Funkcjonowanie zgodne z zasadami przyjętymi w klasie.
- Pozytywny klimat emocjonalny.
- Zmniejszenie krytycyzmu, więcej kompromisów.
- Większa otwartość na innych, większa spójność grupy.
- Wzrost chęci do współpracy.
- Określenie się i/lub funkcjonowanie w rolach grupowych sprzyjających współpracy i budowaniu spójności klasy jako grupy.
- Względna niezależność od wychowawcy.

Co może robić wychowawca na etapie Normowania?

- Twórz sytuacje aktywizujące i wykorzystujące kreatywność uczniów.
- Wykorzystuj metody rozwoju twórczego i analitycznego myślenia.
- Wzmacniaj (chwal, nagradzaj, doceniaj) aktywność i współpracę uczniów.
- Wspieraj i rozwijaj samodzielność, ucz rozwiązywania problemów i brania odpowiedzialności przez dzieci.

Rozwiązywanie problemów - współodpowiedzialność

Koncentracja na analizie problemu i rozwiązanie narzucone przez nauczyciela

Koncentracja na budowaniu wspólnych rozwiązań

Rys. Joanna Węgrzynowska

Wspieranie samodzielności i współdecydowania

- „Żywy, aktywny i sprawny” samorząd klasowy.
- Zbieranie propozycji uczniów dotyczących organizacji życia klasy, potrzeb uczniów, wycieczek itp.
- Oddanie uczniom do dyspozycji części godzin wychowawczych.
- Planowanie i współorganizowanie wyjść, wycieczek, imprez.
- Branie pod uwagę głosu uczniów w ważnych dla nich kwestiach (kolor łazienek, zadawanie prac na weekendy).
- Uczenie odpowiedzialności za rozwiązywanie problemów (zbyt duże zużycie prądu).
- Samopomoc klasowa.

JAREK SZULSKI
ZDARZA SIĘ

JAREK SZULSKI
SOR

Jarek
Szulski
Nauczyciel
z Polski

WSPÓŁDZIAŁANIE

ETAP KONSTRUKTYWNEJ WSPÓPRACY I SAMODZIELNOŚCI

- Aktywne nastawienie do zadań; wykazywanie inicjatywy, pomysłowość.
- Wysoki poziom współpracy zespołowej, samodzielność.
- Sprawne funkcjonowanie zadaniowe z uwzględnieniem możliwości i ograniczeń członków zespołu klasowego.
- Elastyczność ról zespołowych.
- Pełne uznanie roli lidera formalnego w osobie wychowawcy. Wysoki poziom współpracy z wychowawcą.

Co może robić wychowawca na etapie Współdziałania?

- Koordynuj jedynie i monitoruj działania klasy i grup.
- Współuczestnicz w (wielu wybranych) działaniach zespołu klasowego.
- Wzmacniaj, doceniaj inicjatywy, samodzielność klasy w realizacji zadań.
- Wzmacniaj, chwal, nagradzaj współpracę zespołową, pomoc i wzajemne wsparcie.
- Doceniaj i podkreślaj jak różnorodność w składzie osobowych klasy składa się na jej tożsamość grupową i efektywność prac zespołowych.

ROZPAD
ETAP KOŃCOWY

- Przekierowanie uwagi i zaangażowania emocjonalnego oraz działań na przyszła aktywność (np. egzamin, poszukiwanie nowej szkoły).
- Rozpad wspólnoty i wielu więzi.
- Klimat rozstania i „żałoby”.
- Wdzięczność wobec wychowawcy.

Co może robić wychowawca na etapie Rozpadu?

- Omawiaj z klasą uczucia związane z zakończeniem istnienia klasy i rozstaniem.
- Podsumowuj doświadczenia wyniesione z funkcjonowania w klasie.
- Zachęcaj do refleksji jak dobre doświadczenia z funkcjonowania w grupie można wykorzystać w przyszłości w nowych sytuacjach.

PANDEMIA JAKO KRYZYS

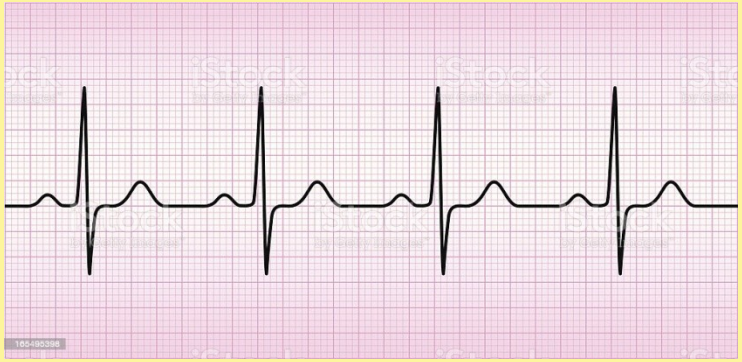

PANDEMIA JAKO KRYZYS

Kryzys – reakcja na przeszkodę, która jest w tym czasie nie do pokonania za pomocą zwyczajowych metod rozwiązywania problemów (James i Gilliland).

Kryzys - stan dezorganizacji, w którym człowiek doświadcza poczucia lęku, szoku i trudności związanych z przeżywaniem określonej sytuacji (Brammer).

DYNAMIKA KRYZYSU - ETAPY

EMOCJE I EFEKTYWNOŚĆ W TRAKCIE ZMIANY

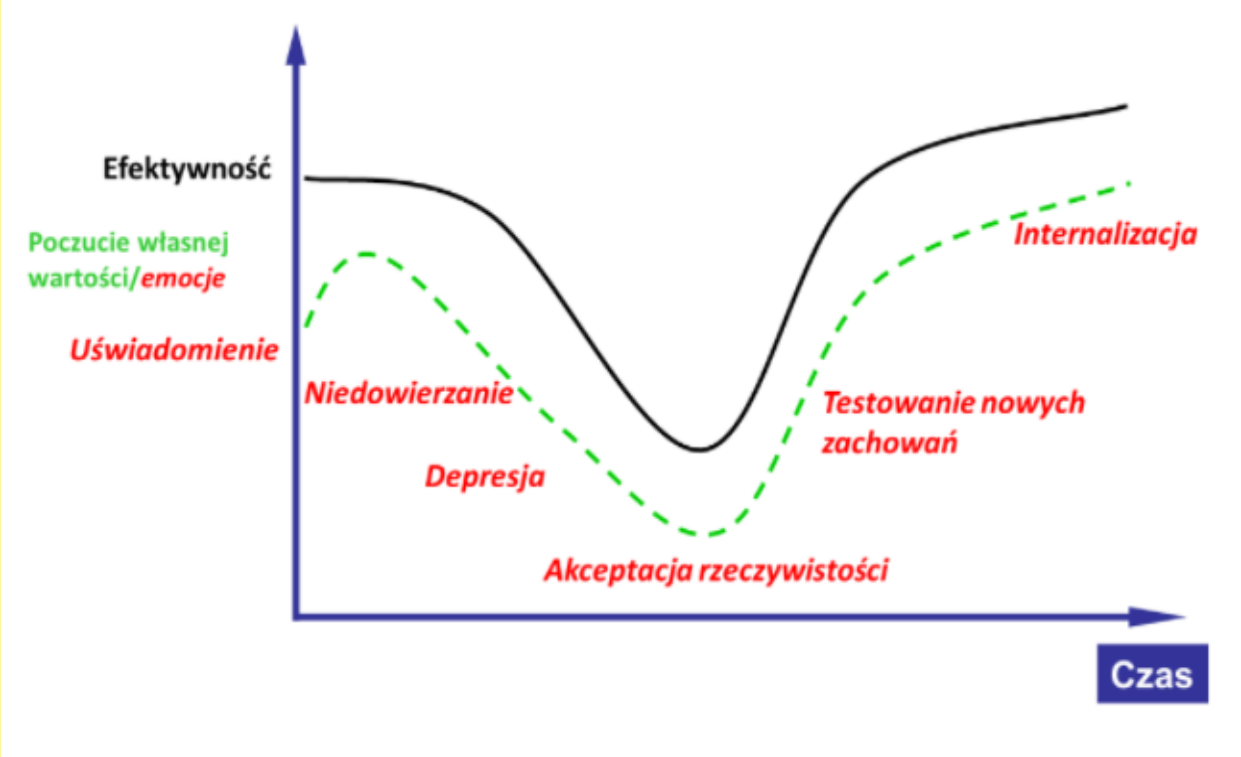

Źródło: wykres Fishera opracowany przez Ewę Samuel, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego

ETAP I
SYTUACJA KRYTYCZNA, DOŚWIADCZENIE NAPIĘCIA

- narastający lęk, niepewność, złość, gniew;
- napięcie – obsesyjne śledzenie wiadomości o pandemii / lub ucieczka od rzeczywistości (gry, seriale);
- uruchomienie zwykłych reakcji adaptacyjnych (poszukiwanie informacji, racjonalizacja, poszukiwanie wsparcia bliskich);
- działania zaradcze (chwilowe odzyskiwanie poczucia kontroli nad sytuacją np. wykupywanie papieru toaletowego).

ETAP II
NARASTAJĄCE NAPIĘCIE I DEZORGANIZACJA
(tkwienie w sytuacji, która się nie zmienia)

- narastające napięcie;
- świadomość, że nasze metody radzenia sobie są nieskuteczne, a sytuacja jeszcze potrwa;
- poczucie bezradności, frustracji;
- poczucie dezorganizacji życia, braku kontroli nad sytuacją;
- narastające konflikty w domu (izolacja, brak prywatności) lub z innymi ludźmi.

ETAP III
SIĘGNIĘCIE PO DODATKOWE ZASOBY, NADZWYCZAJNE ŚRODKI WEWNĘTRZNE LUB ZEWNĘTRZNE

- zmiana perspektywy spojrzenia na problem, zaakceptowanie sytuacji;
- weryfikacja celów życiowych;
- przebudowa celów życiowych i wartości;
- szukanie oparcia w autorytetach i instytucjach;
- nabycie nowych umiejętności;
- robienie czegoś pożytecznego dla innych;
- powolne odzyskiwanie poczucia kontroli nad sytuacją; napięcie ulega złagodzeniu..

Jeśli w trzecim etapie kryzys nie ulegnie złagodzeniu, to przechodzi on w ostrą fazę, która przyjmuje postać poważnych dysfunkcji w zachowaniu i/lub utratę kontroli emocjonalnej.

JAK POMÓC DZIECIOM RADZIĆ SOBIE Z KRYZYSEM

wg. „Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19”

- **działania informacyjne** – co to jest kryzys, jakie emocje towarzyszą, co trzeba zrobić, aby go przezwyciężyć, analiza plusów i minusów pandemii;
- **działania edukacyjne** - nauka nazywania i wyrażania emocji, metody radzenia sobie ze stresem np. nauka technik relaksacji;
- **działania alternatywne** – zachęcanie do wspierania innych oraz do podejmowania nowych działań/aktywności np. sztuka, taniec, pisanie pamiętnika itp.
- **dbanie o relacje i więzi z uczniami**, wzmacnianie relacji w klasie.

Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19

Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele

Redakcja naukowa
Jacek Pyżalski

edukacja

KONCEPCJA RESILIENCE (ODPORNOŚĆ ŻYCIOWA/ADAPTACJA)

CZYNNIKI CHRONIĄCE (indywidualne):

1. **Procesy poznawcze** (wysokie IQ, zdolności uczenia się, koncentracja uwagi, zdolności werbalne).
2. **Temperament** (towarzyskość, zdolności adaptacyjne).
3. **Mechanizmy samokontroli** (radzenie sobie z negatywnymi emocjami, samokontrola impulsów).
4. **Umiejętności społeczne** (porozumiewania się, nawiązywania i utrzymywania przyjaźni, rozwiązywania konfliktów).
5. **Pozytywny obraz siebie** (wysoka samoocena, wiara w swoje możliwości, poczucie własnej skuteczności, optymizm).
6. **Procesy motywacyjne** (posiadanie planów i celów życiowych, aspiracje edukacyjne).

KONCEPCJA RESILIENCE (ODPORNOŚĆ ŻYCIOWA/ADAPTACJA)

CZYNNIKI CHRONIĄCE (relacje):

7. **Relacje rodzice – dziecko** (podstawowa więź z matką/opiekunem, wsparcie rodziców, zasady rodzinne, jasne oczekiwania rodziców, dobre porozumiewanie się z dzieckiem, monitorowanie czasu wolnego dziecka, zaangażowanie rodziców w szkolne sprawy dziecka).
8. **Konstruktywni rówieśnicy** (relacje z rówieśnikami akceptującymi normy, z aspiracjami edukacyjnymi, prospołecznymi).
9. **Nieformalni dorośli mentorzy** (oparcie w zaufanej osobie dorosłej np. trenerze, nauczycielu, księdzu).

KONCEPCJA RESILIENCE (ODPORNOŚĆ ŻYCIOWA/ADAPTACJA)

CZYNNIKI CHRONIĄCE (środowisko lokalne):

10. **Dobra szkoła** (klimat szkoły, wsparcie nauczycieli).
11. **Zaangażowanie w konstruktywną działalność** (kluby młodzieżowe i sportowe, wspólnoty religijne, wolontariat).
12. **Przyjazne, bezpieczne sąsiedztwo** (dostęp do ośrodków rekreacji, klubów, poradni, ośrodków interwencji kryzysowej).

Wg. K.Ostaszewski, Raport z badań HBSC 2006

„Czynniki ryzyka i czynniki chroniące w zachowaniach ryzykownych dzieci i młodzieży”.

Bliżej Dziecka

Joanna Węgrzynowska

asia.w@gazeta.pl

www.przemocwszkole.org.pl
www.pomocdziecku.pl